

ადგილობრივ თვითმმართველობაში
მოქალაქეთა მონაწილეობის
თანამედროვე გამოწვევები
პოლიტიკის დოკუმენტი

ავტორი: კოკა კილურაძე
ტექსტის რედაქტორი: ელიზა ნაბახტეველი
დიზაინი: ნათა ყიფიანი, ნატალია ლლონტი

პუბლიკაცია მომზადდა ადმოსავლეთ ევროპის მრავალპარტიული დემოკრატიის ცენტრის პროექტის - „**რეგიონების უზრუნველყოფა ინფორმაციით და ამომრჩეველთა გაძლიერება დემოკრატიისთვის**“ - ფარგლებში.

პროექტი ხორციელდება USAID-ის ფინანსური მხარდაჭერით და ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრთან (EPRC) თანამშრომლობით. იგი მიზნად ისახავს ამომრჩეველთა ცოდნის, უნარებისა და ორგანიზების შესაძლებლობების გაძლიერებას, რათა მიაღწიონ ქვეყანაში ისეთი პოლიტიკური თუ საარჩევნო პროგრამების განხორციელებას, რომლებიც უკეთ უპასუხებენ მათ რეალურ საჭიროებებს.

პროექტი ხორციელდება საქართველოს ხუთ რეგიონში: თბილისში, კახეთში, შიდა ქართლში, იმერეთსა და აჭარაში.

პუბლიკაციის მომზადება შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის გულუხვი დახმარების წყალობით, რომელიც აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მეშვეობით იქნა გაწეული. პუბლიკაციის შინაარსზე პასუხისმგებელია ტექსტის ავტორი და არ შეიძლება განხილულ იქნას როგორც ადმოსავლეთ ევროპის ცენტრის მრავალპარტიული დემოკრატიისთვის (EECMD), ეკონომიკური პოლიტიკის კვლევის ცენტრის (EPRC) და ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს ოფიციალური პოზიცია ან თვალსაზრისი.

შინაარსი

4

შესავალი და ძირითადი
გამონკვევები

8

პოლიტიკის დოკუმენტის
შექმენის მიზნები და
ამოცანები

8

არსებული გარემოებების
შეფასება და გამოსავლის ძიება

12

დასკვნები და
რეკომენდაციები

შესავალი და ძირითადი გამოწვევები

თანამედროვე საჯარო მმართველობა წარმოუდგენელია მოქალაქეთა მონაწილეობის გარეშე. ამ აუცილებლობას განაპირობებს ის ამოცანები, რომლებსაც თანამედროვე განვითარება მმართველობით სისტემებს აკისრებს. შეიმჩნევა ტენდენცია, რომ პოლიტიკაც და მმართველობაც თანდათან განიცდის მოქალაქეებისგან გაუცხოებას. პოლიტიკოსები და ადმინისტრატორები ყალიბდებიან როგორც ცალკე ჯგუფი, რომელიც ხალხმა აირჩია და რომელსაც დროის კონკრეტულ პერიოდში საჯარო საკითხების გადაწყვეტა მიანდო. ეს ტენდენცია განსაკუთრებით ნაცნობი და პრობლემურია ქართული საზოგადოებისთვის. ამის საილუსტრაციო მაგალითად გამოდგება ბოლო პერიოდის ყველაზე მასშტაბური კვლევა **„საზოგადოებრივი მომსახურებით საქართველოს მოსახლეობის კმაყოფილების კვლევა“**, რომელიც ქართულმა კვლევითმა ორგანიზაციამ - „ეისითიმ“ (ACT) გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP), სამხრეთ კავკასიაში შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის ოფისისა (SCO) და ავსტრიის განვითარების სააგენტოს (ADC) დაკვეთით ჩაატარა. კვლევაში შეჯამებულია საქართველოს მოქალაქეთა დამოკიდებულება ცენტრალური ხელისუფლებისა და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების მიერ განხორციელებული საზოგადოებრივი მომსახურების მიმართ. მასში მკაფიოდ იკვეთება საგულისხმო ტენდენციები, რომელთა გაანალიზება უაღრესად მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია.

4

ადგილობრივი თვითმმართველობაში მოსახლეობის მონაწილეობის
თანამედროვე გამოწვევები პოლიტიკის დოკუმენტი

მოქალაქეებისთვის ყველაზე ხელმისაწვდომი უნდა იყოს საჯარო მმართველობის ისეთი ფორმა, როგორცაა ადგილობრივი თვითმმართველობების ორგანოები. კვლევის შედეგებით ირკვევა, რომ ამ ორგანოებისადმი მოქალაქეთა მიმართვიანობა მცირდება (2013 - 20%, 2015 - 18%, 2017 - 16%). ამავე დროს, გამოკითხულთა 90%-ს საერთოდ არ მიუღია მონაწილეობა რაიმე სახის სამოქალაქო აქტივობაში.¹ მსგავსი შედეგები ნაჩვენებია ასევე ერთ-ერთ ყველაზე დინამიკურ და მასშტაბურ კვლევაში **„თვითმმართველობის ინდექსი“**, რომელიც შემუშავდა პროექტის: „ღია და ანგარიშვალდებული თვითმმართველობებისათვის - მუნიციპალიტეტებში გამჭვირვალობისა და მოქალაქეთა ჩართულობის ეროვნული შეფასება“ ფარგლებში და რომელსაც ახორციელებენ კონსულტაციისა და ტრენინგის ცენტრი (CTC), ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი (IDFI) და მმართველობითი სისტემების განვითარების ცენტრი (MSDC), ფონდ ღია საზოგადოება - საქართველოს (OSGF) ფინანსური მხარდაჭერით.² კვლევის მიხედვით, „საბიუჯეტო დაგეგმვის

1 https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/library/democratic_governance/citizen-satisfaction-with-public-services-in-georgia--2017.html

2 <http://www.lsgindex.org/ge/pages/about/us>

პროცესში მუნიციპალიტეტების აბსოლუტური უმრავლესობა არ ითვალისწინებს მოქალაქეთა მონაწილეობის მხარდამჭერ პროგრამებს“. თვითმმართველობაში მოქალაქეთა მონაწილეობისა და ანგარიშვალდებულების საერთო მაჩვენებელი 2019 წელს, 2017 წლის შედეგებთან შედარებით, მაქსიმუმ 5%-ით გაიზარდა, რაც ზრდის საკმაოდ დაბალ დინამიკას წარმოადგენს.

მარტივად თუ ვიტყვით, ეს შედეგები იმაზე მიანიშნებს, რომ ქართული სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფს ისეთ საჯარო მმართველობას, როცა:

- საზოგადოება კონსოლიდირებული და თვითორგანიზებულია;
- მიიღება უკეთესი და მოსახლეობის ინტერესებს მორგებული გადაწყვეტილებები;
- რესურსები სამართლიანად არის განაწილებული;
- პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური გარემო სტაბილურია;
- მოქალაქეებს აქვთ ძლიერი თვითიდენტიფიკაციის განცდა, ზრუნავენ და ერთიანდებიან თავიანთი დასახლებების (ამხანაგობა, სამეზობლო, უბანი, სოფელი, დაბა, ქალაქი) საჭიროებებისთვის;
- შემცირებულია კორუფციულ, ეთნიკურ და სხვა ნიადაგზე წარმოშობილი კონფლიქტების რისკი...

ჩამონათვალი, ცხადია, სრული არ არის.

თანამედროვე საჯარო მმართველობაში კარგი მმართველობის პრინციპების დამკვიდრების მთავარი წინაპირობაა მოქალაქეთა მონაწილეობის ძლიერი ინსტრუმენტების ამოქმედება და დანერგვა.

მთელი მსოფლიო, და მათ შორის საქართველო, პანდემიის პირობების შესაბამისად აგრძელებს ცხოვრებას. ასეთ დროს საჯარო მმართველობას მნიშვნელოვან გამოწვევებთან უხდება გამკლავება. ცნობილია, რომ თანამედროვე კარგი მმართველობის პრინციპების არქიტექტურა ძირითადად მოქალაქეთა მონაწილეობაზეა აგებული, პანდემიის პირობებში კი ეს ვერ ხერხდება - ადამიანებს შორის სოციალიზაცია მინიმუმამდეა შემცირებული; რისკის ფაქტორს წარმოადგენს მოქალაქეებსა და ადმინისტრაციულ ორგანოებს შორის კომუნიკაცია. პანდემიის ფაქტორი კიდევ უფრო ასუსტებს პოლიტიკურ ნებას და ამცირებს შესაძლებლობებს იმისთვის, რომ მოქალაქეთა მონაწილეობის იდეა საფუძვლად დაედოს საჯარო მმართველობის პროცესში კარგი მმართველობის პრინციპის დამკვიდრებას.

საქართველოს მთავრობამ 2020 წლის 12 მარტს მიიღო განკარგულება #529 „**ახალი კორონავირუსის (COVID-19) შესაძლო გავრცელების პრევენციის მიზნით**

საჯარო დაწესებულებებში საქმიანობის განსაკუთრებულ ღონისძიებათა განსაზღვრის შესახებ³, რასაც მოჰყვა მუნიციპალიტეტების მერებისა თუ საკრებულოს თავმჯდომარეთა შესატყვისი სამართლებრივი აქტები.^{4/5} შესაბამისად, 2020 წლის გაზაფხულიდან მოყოლებული, შემოდგომის მეორე ნახევარსა და ზამთრის დასაწყისში საქართველოს ყველა მუნიციპალიტეტში ძირითადად ერთნაირი მდგომარეობაა:

- » მუნიციპალიტეტების წარმომადგენლობითი და აღმასრულებელი ორგანოები გადავიდნენ მუშაობის დისტანციურ რეჟიმზე. ეს გადაწყვეტილება მიღებულია იმ პირობებში, როცა მუნიციპალიტეტთან კომუნიკაციის დისტანციური და ელექტრონული არხები საკმარისად არ არის განვითარებული - ქვეყანაში ინტერნეტით ტერიტორიის დაფარვისა და მისით სარგებლობის მაჩვენებლები არცთუ სახარბიელოა;
- » კანონით განსაზღვრული მოქალაქეთა მონაწილეობის თითქმის ყველა ფორმა (დასახლების საერთო კრება, მერის სამოქალაქო მრჩეველთა საბჭო, მერის/საკრებულოს წევრთა ანგარიშების საჯარო მოსმენა, საკრებულოს და საკრებულოს კომისიების სხდომებზე დასწრება) საჭიროებს სოციალიზაციის მაღალ ხარისხს, რისი მიღწევაც პანდემიის პირობებში შეუძლებელია;
- » ნოემბრის თვეში, მას შემდეგ, რაც მუნიციპალიტეტის მერი საკრებულოს წარუდგენს ბიუჯეტის პროექტს, საკრებულოს ეკისრება ვალდებულება, მოაწყოს ბიუჯეტის პროექტის საჯარო განხილვა, რაც ასევე პანდემიის რისკების გათვალისწინებით შეუძლებელია;
- » მუნიციპალიტეტი მთლიანად გადართულია მოსახლეობის სოციალურ მხარდაჭერაზე და კიდევ უფრო შემცირებულია მოქალაქეთა მონაწილეობასა თუ გამჭვირვალე მმართველობაზე ორიენტირებული ისედაც სუსტი პოლიტიკური ნება.

2019 წლის შემოდგომიდან, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს ინიციატივით, საქართველოს მთავრობის, მსოფლიო ბანკისა (WB) და შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოს (SDC) დაფინანსებით, საქართველოს მუნიციპალიტეტებში დაწყებუ-

3 http://gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=545&info_id=75527

4 <https://mestia.gov.ge/ge/sakrebulo-tavmjdomaris-brzaneba-korona-virusis-covid-19-prevenci-uli-gonisziebepis-shesaxeb>

5 https://drive.google.com/file/d/11fwviR46siD7z2k4P9IXMb_1rleFU4iF/view

ლია ერთიანი ელექტრონული სერვისების დანერგვა. სისტემაში უკვე ორ ათეულზე მეტი მუნიციპალიტეტი ჩართული,⁶⁷ თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ:

- » სისტემა ორიენტირებულია მუნიციპალური სერვისების მიწოდების გამარტივებაზე და არ ითვალისწინებს ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის საჭიროებებს;
- » ელექტრონულ სისტემაში ავტორიზაცია უკავშირდება გარკვეულ სიძნელეებს, კერძოდ, აპლიკაციაში სრულ ფუნქციონალზე წვდომისთვის აუცილებელი პირობაა ID ვერიფიკაცია;
- » სისტემაში ჩართულია 21 მუნიციპალიტეტი. ჯერჯერობით ეს სისტემა არ ფუნქციონირებს გამართულად - ტესტირების რეჟიმშია, რაც შეუძლებელს ხდის მის შეფასებას.

ხშირად მოქალაქეთა მონაწილეობას მუნიციპალიტეტებში აღიქვამენ როგორც მოქალაქეთა შესაძლებლობას, აირჩიონ ან არჩეული იყვნენ ხელისუფლების პოლიტიკურ ორგანოებში. დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობის გზაზე ასეთი მიდგომა უკვე მოძველებულია. აღნიშნული გარემოებები უფრო მეტი სიმწვავეთ იჩენს თავს ადგილობრივი თვითმმართველობის დონეზე, რადგან ეს არის ხელისუფლების ის რგოლი, რომელიც ყველაზე ახლოს უნდა იყოს მოქალაქეებთან. ადგილობრივი თვითმმართველობის თანამედროვე დემოკრატიული სტანდარტებით განხორციელება გულისხმობს მოქალაქეებთან თითქმის ყოველდღიურ კონტაქტს. მიუხედავად ამ ყველაფრისა, სიტუაცია მთლად პესიმისტურად არ არის, თუ გავითვალისწინებთ, რომ:

- მსოფლიო ციფრულ და ინტერნეტის ეპოქაშია, ძალიან დიდი სისწრაფით იხვეწება ტექნოლოგიები, მათ შორის პანდემიით გამოწვეული პრობლემების საპასუხოდ ვითარდება 5G ინტერნეტ-ტექნოლოგია;
- თანამედროვე ბაზარი ავითარებს ინტერნეტზე დაფუძნებულ დისტანციურ არხებს მიმწოდებელსა და მომხმარებელს შორის.
- კერძო სექტორში იქმნება ახალი შესაძლებლობები, ხოლო საჯარო სექტორი „იძვლებულია“, შეეგუოს ახალ რეალობას და ამ რეალობაში გააგრძელოს ოპერირება.

6 <https://mrđi.gov.ge/ka/press-center/სიახლეები%20&%20მონისძიებები/საქართველოს-მუნიციპალიტეტებში.html>

7 <https://ms.gov.ge/profile>

ყველა პირობა არსებობს იმისთვის, რომ ვთქვათ: როგორც უნდა განვითარდეს თანამედროვე საჯარო მმართველობა, ის აუცილებლად ციფრული ფორმატის იქნება.

უკვე საკმაოდ დრო გავიდა იმის შესაფასებლად, თუ როგორ უპასუხეს განვითარებული დემოკრატიის ქვეყნების მუნიციპალიტეტებმა პანდემიას - თითოეულ ასეთ ქვეყანაში მთავარი პასუხი ამ გამოწვევაზე არის მონაწილეობის ელექტრონული ფორმა, საჯარო მმართველობის პროცესის გადატანა ციფრულ განზომილებაში და მეტი დეცენტრალიზაცია.^{8/9}

პოლიტიკის დოკუმენტის შექმნის მიზნები და ამოცანები

დოკუმენტის შექმნის მიზანია:

- პოლიტიკოსები, ადმინისტრატორები, მოქალაქეები, მმართველობის ყველა პოტენციური მონაწილე დააფიქროს იმ გამოწვევებზე, რომლებიც საჯარო მმართველობის პროცესში პანდემიამ შექმნა ან გაამწვავა;
- განსაკუთრებით ადგილობრივ დონეზე, ხელი შეუწყოს და განავითაროს საჯარო პოლიტიკასა და ადმინისტრირების პროცესში მოქალაქეთა როლისა და პასუხისმგებლობის ამაღლებაზე დაფუძნებულ ხედვას.

არსებული გარემოებების შეფასება და გამოსავლის ძიება

დღეს მოქმედი კანონმდებლობით, მოქალაქეებს ადგილობრივ დონეზე მონაწილეობის შემდეგი ინსტრუმენტები გააჩნიათ:

- დასახლების საერთო კრება;
- მერის სამოქალაქო მრჩეველთა საბჭო;

⁸ https://apolitical.co/en/solution_article/citizen-participation-has-to-be-the-new-norm-after-covid

⁹ <https://www.uclg.org/en/media/news/local-democracy-aftermath-covid-19-pandemic>

- პეტიცია;
- საკრებულოს და საკრებულოს კომისიების ღია სხდომები;
- მერის/საკრებულოს წევრის საჯარო ანგარიშების მოსმენა;

ასევე არსებობს კარგი გამოცდილების არაერთი მაგალითი:

- მონაწილეობითი (სამოქალაქო) ბიუჯეტი;
- მოსახლეობის გამოკითხვები პრიორიტეტების დოკუმენტის მომზადების პროცესში;
- LAG/ამაგები, ინტერსექტორული დაგეგმვისა და განვითარების ჯგუფები;
- საინიციატივო და სათემო გაერთიანებები და კავშირები;
- ახალგაზრდული მრჩეველთა საბჭოები.

კანონმდებლობით რეგულირებული და კარგი გამოცდილების მაგალითებთან ერთად შესაძლებელია მუნიციპალურ დონეზე შემოღებული იყოს მოქალაქეთა მონაწილეობის ახალი ფორმები და პრაქტიკები. ამ შესაძლებლობას იძლევა საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ“ რომლის 85-ე მუხლის პირველივე პუნქტში ვკითხულობთ: **„მუნიციპალიტეტის ორგანოები და მუნიციპალიტეტის ორგანოების თანამდებობის პირები ვალდებული არიან, ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად შექმნან ორგანიზაციული და მატერიალურ-ტექნიკური პირობები მოქალაქეთა მიღების, მოქალაქეებთან შეხვედრების, მუნიციპალიტეტის ორგანოების საქმიანობაში, მათ შორის, კოლეგიური საჯარო დაწესებულების სხდომებში, მოქალაქეთა მონაწილეობისა და გადაწყვეტილებათა მიღების პროცესის გამჭვირვალობისათვის“.**

იმავე მუხლის მე-5 პუნქტის მიხედვით: **„მუნიციპალიტეტი უფლებამოსილია, ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის ამ კანონით განსაზღვრული ფორმების გარდა, შესაბამისი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით განსაზღვროს ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელებაში მოქალაქეთა მონაწილეობის სხვა ფორმები, რომლებიც არ ეწინააღმდეგება საქართველოს კანონმდებლობას“.**

მოყვანილი მუხლები, ერთი მხრივ, მუნიციპალიტეტს აკისრებს ვალდებულებას, მონაწილეობისთვის შექმნას შესაბამისი ორგანიზაციული და მატერიალურ-ტექნიკური პირობები, ხოლო, მეორე მხრივ, იძლევა შესაძლებლობას, საჭიროების შემთხვევაში, ისარგებლოს ისეთი ფორმით, რომელიც კანონით არ არის განსაზღვრული, მაგრამ არც ეწინააღმდეგება მას.

მას შემდეგ, რაც განისაზღვრა მუნიციპალიტეტის ვალდებულებაც და შესაძლებლობაც, მნიშვნელოვანია გამოვყოთ მიმართულებები, რა არის საჭირო

იმისთვის, რომ მოქალაქეთა მონაწილეობის პროცესი იყოს სრულყოფილი და თან უპასუხოს პანდემიით გამოწვეულ საფრთხეებს. ეს მიმართულებებია:

- გამჭვირვალობა;
- ანგარიშვალდებულება;
- მოქალაქეთა პასუხისმგებლობა.

გამჭვირვალობა - მონაწილეობა ვერ იქნება წარმატებული, თუ მთელი პოლიტიკის დაგეგმვისა და მმართველობის პროცესი არ არის გამჭვირვალე. მთავარი დოკუმენტები, რომელთა საფუძველზეც იგეგმება პოლიტიკა და რომლებიც წარმართავს მის ადმინისტრირების პროცესსაც, ეს არის: გრძელვადიანი დაგეგმვის ინსტრუმენტი (სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და დარგობრივი განვითარების გეგმები), საშუალოვადიანი დაგეგმვის ინსტრუმენტი (პრიორიტეტების დოკუმენტი) და მოკლევადიანი დაგეგმვის ინსტრუმენტი (მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი). უპირველესი ამოცანაა, შეიქმნას ამ დოკუმენტების ე.წ. “User friendly” ვერსიები, განთავსდეს ონლაინ-სივრცეში და ამ დოკუმენტებში ნებისმიერი ცვლილება ან მათი მიღების სრული ციკლი მიმდინარეობდეს გამჭვირვალედ, ითვალისწინებდეს მოქალაქეთა კომპიუტერული ტექნოლოგიების ფლობისა და პოლიტიკური დოკუმენტების წაკითხვის უნარებს, აგრეთვე ინტერნეტით სარგებლობის დაფარვის ზონებს.

ნებისმიერი ადმინისტრაციული პროცესი, გარდა პირადი, კომერციული და სახელმწიფო საიდუმლოებას მიკუთვნებული საკითხებისა, უნდა გახდეს მაქსიმალურად საჯარო. იგულისხმება:

- მუნიციპალური შესყიდვები;
- ადმინისტრაციული და წარმომადგენლობითი ხარჯები;
- ნებართვების გაცემა;
- საჯარო ადმინისტრაციული წარმოება და სხვ.

პროცესების გამჭვირვალობა და მათი ხელმისაწვდომობა მოქალაქესა და ხელისუფლებას შორის წარმოშობს ნდობას, რომელიც მონაწილეობის ხარისხის მთავარი განმსაზღვრელი ფაქტორია.

ანგარიშვალდებულება - ნდობის ჩამოყალიბებას, გამჭვირვალობასა და ხელმისაწვდომობასთან ერთად, აძლიერებს ანგარიშვალდებულება. მუნიციპალიტეტის მერი და საკრებულოს წევრი პოლიტიკის დაგეგმვასა და მის ადმინისტრირებაზე პასუხისმგებელი და, ამავდროულად, მოქალაქეებთან ანგარიშვალდებულებული პირები არიან. მათთან კომუნიკაცია პანდემიამდე და

პანდემიის პირობებშიც საკმაოდ რთული პროცესია. არავისთვის არის უცხო, რომ საქართველოში მუნიციპალური ერთეულები მმართველობის ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი რგოლებია. ერთ მერს შესაძლოა მოუწიოს საშუალოდ 55 000 მოსახლის მომსახურება, ხოლო ერთ საკრებულოს წევრს, მაგალითად, 2000 მოსახლის ინტერესებზე ზრუნვა. ასეთი მასშტაბის სამუშაოს გაძღოლა, ფაქტობრივად, შეუძლებელია, იმის გათვალისწინებითაც, რომ მერის ფუნქციების განხორციელებას საკმაოდ დიდი ადმინისტრაციული რესურსი ემსახურება. ეს სირთულე განსაკუთრებით გამძაფრდა პანდემიის პირობებში. ამ მდგომარეობის შემსუბუქების ან მისგან თავის დაღწევის გზაა ონლაინ საკომუნიკაციო არხების შექმნა - მოქალაქეს მერთან ჩანერის, მის კაბინეტთან ლოდინის გარეშე უნდა შეეძლოს მისთვის კითხვის დასმა, განცხადებით მიმართვა და უმოკლეს დროში პასუხის მიღება ადგილობრივი მნიშვნელობის ნებისმიერ საკითხზე.

ადვილად ხელმისაწვდომი და მოქალაქეებთან ანგარიშვალდებული მერი/საკრებულოს წევრი არის სანდო პარტნიორი მოქალაქისთვის, რათა მას გაუჩნდეს პოლიტიკისა და ადმინისტრირების პროცესში მონაწილეობის სურვილი. „მეგობრობას“ მხოლოდ სანდო პარტნიორები იმსახურებენ.

მოქალაქეთა პასუხისმგებლობა - მოქალაქეთა მონაწილეობა არის მხოლოდ პროცესი, მთავარი შედეგი, რისთვისაც გვჭირდება მონაწილეობა - კონსოლიდირებული და თვითორგანიზებული საზოგადოება, პასუხისმგებელიანი მოქალაქე, რომელსაც შესწევს ძალა, იტვირთოს სამეზობლოში, უბანში, სოფელში, ქალაქსა თუ დაბაში არსებული პრობლემების მოგვარება და არ ელოდოს ხსნას მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრიდან, თბილისიდან, თუნდაც ვაშინგტონიდან, ბრიუსელიდან ან მოსკოვიდან. მუნიციპალიტეტი, ცენტრალური ხელისუფლება და საერთაშორისო პარტნიორები მხოლოდ პასუხისმგებელიანი მოქალაქისა და თვითორგანიზებული საზოგადოებისთვის წარმოადგენენ დამხმარე ძალას. მოქალაქეებზე უკეთ არავინ უწყის, რა პრობლემებია გადასაჭრელი ადგილობრივად, და ვინც იცის, რა არის პრობლემის არსი, ის უფრო ეფექტიანად წყვეტს მას. მოვლენების განვითარებამ დაგვანახვა, რომ გამოსავალი ამჯერადაც ისეთი ელექტრონული პლატფორმების შექმნაა, როგორცაა:

- ელექტრონული პეტიცია;
- კომპიუტერული პროგრამების დანერგვა, მისი მორგება სმარტფონების ოპერაციულ სისტემებზე, სადაც ინტეგრირებული იქნება გამოკითხვები საბიუჯეტო პრიორიტეტებზე, პროგრამებზე, ქვეპროგრამებსა და ღონისძიებების დაგეგმვაზე;
- დასახლების საერთო კრების ციფრული პლატფორმა.

დასკვნები და რეკომენდაციები

სახელმწიფო უნდა იყოს მთავარი გარანტი იმისა, რომ პანდემიამ არ განყვიტოს ისედაც სუსტი კავშირები მოქალაქეებსა და ხელისუფლებას შორის, განსაკუთრებით ადგილობრივ ხელისუფლებასთან. ადგილობრივი თვითმმართველობა არის

ხელისუფლების ისეთი დონე, რომელიც ყველაზე ახლოს არის მოქალაქეებთან. პანდემიის პირობებში კი გაჩნდა საფრთხე: თვითმმართველობამ შესაძლოა, დაკარგოს ის ელემენტი, რომელიც თვისებრივად განასხვავებს მას მმართველობისგან - ეს არის საზოგადოების მონაწილეობის ელემენტი. ადგილობრივი დემოკრატიის დაცვისა და განვითარებისთვის ცენტრალური ხელისუფლების ორგანოებმა:

მუნიციპალიტეტებს უნდა გაუწიონ სამართლებრივი, ფინანსური, ტექნიკური და საკონსულტაციო მხარდაჭერა, რათა ადგილობრივ დონეზე დაინერგოს მოქალაქეებთან კომუნიკაციის მარტივი და ყველასთვის ხელმისაწვდომი ციფრული კომუნიკაციის საშუალებები. თანამედროვე კომუნიკაციის ეს ფორმები მოიცავს როგორც სერვისების მიწოდების, ისე ადგილობრივი თვითმმართველობის განხორციელების პროცესში მოქალაქეთა მონაწილეობის შესაძლებლობებს;

უზრუნველყოს ადგილობრივი თვითმმართველობის მოხელეთა სწავლებისა და გადამზადების დეცენტრალიზებული სისტემა, რომელიც უპასუხებს როგორც პანდემიით გამოწვეულ საფრთხეებს, ისე თანამედროვე საჯარო მმართველობის საჭიროებებს;

დააჩქარონ ინტერნეტიზაციის სახელმწიფო პროგრამის მიმდინარეობა;

ხელი შეუწყონ დეცენტრალიზაციის პროცესის შემდგომ განვითარებას, რომელიც მოიცავს ახალი უფლებამოსილებების გადაცემას, მუნიციპალიტეტებისთვის მყარი საფინანსო-ეკონომიკური ბაზისის შექმნას და კარგი მმართველობის პრინციპების დანერგვას ადგილობრივ დონეზე. მუნიციპალიტეტი ცენტრალური ხელისუფლების შეუცვლელი პარტნიორია გლობალურ საფრთხეებზე საპასუხოდ.

შექმნან მუნიციპალიტეტების „ნახალისებაზე“ და არა „დასჯაზე“ ორიენტირებული მექანიზმი. რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდიდან, აგრეთვე მუნიციპალური განვითარების ფონდიდან დაფინანსების მოპოვების პროცესში უპირატესობა მიენიჭოს იმ მუნიციპალიტეტებს, რომლებიც აქტიურად იყენებენ მოქალაქეთა მონაწილეობის ინოვაციურ მექანიზმებს.

პანდემიურ და პოსტპანდემიურ პერიოდში ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა:

მათი საქმიანობა უნდა გახადონ უფრო მეტად გამჭვირვალე, რაც ნიშნავს ყველა მნიშვნელოვანი დოკუმენტის (პრიორიტეტების დოკუმენტი, ბიუჯეტი, სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისა და დარგობრივი განვითარების გეგმები და სხვ.) გასაჯაროებას პროექტირების ეტაპზე და ამ დოკუმენტების მომხმარებელს მორგებული ვერსიების შემუშავებას;

უნდა შექმნან მოქალაქეებთან კომუნიკაციის დისტანციური არხები, იმ საჭიროებების, არსებული მატერიალურ-ტექნიკური ბაზისა და მოქალაქეთა შესაძლებლობების გათვალისწინებით, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს სატელეფონო ცხელ ხაზს, მობილურ აპლიკაციას, ინტერაქტიულ ვებგვერდებს, სოციალურ ქსელებს, ელექტრონულ პეტიციას, ელექტრონული გამოკითხვის მოდულებს და სხვ;

-
- განავითარონ კანონით დადგენილი მოქალაქეთა მონაწილეობის ფორმები და პარალელურად დაწერონ მოქალაქეთა მონაწილეობის ახალი, ინოვაციური მეთოდები, საერთაშორისო კარგი პრაქტიკის გათვალისწინებით;

როგორც შესავალში აღინიშნა, საქართველოში მმართველობით პროცესებში მოქალაქეთა მონაწილეობა ისედაც დიდი გამონვევების წინაშე იყო, თუმცა ეს გამონვევები კიდევ უფრო გაამძაფრა პანდემიის პროცესმა, რომელიც არავინ იცის, როდის დასრულდება. პანდემიის გარდა მონაწილეობის პროცესს ხელს უშლის:

- მსხვილი მუნიციპალური ერთეულების არსებობა;
- არახელსაყრელი გეოგრაფიული და მეტეოროლოგიური პირობები;
- მოუნესრიგებელი სატრანსპორტო და საგზაო ინფრასტრუქტურა;
- ინტერნეტმომსახურებით ხელმისაწვდომობის დაბალი ხარისხი.

მონაწილეობის ელექტრონული მექანიზმების დანერგვა უპასუხებს როგორც პანდემიით გამოწვეულ გამოწვევებს, ისე განხილული გარემოებების გამო წარმოქმნილ პრობლემებს.

ელექტრონული გამჭვირვალობის, ანგარიშვალდებულებისა და მოქალაქეთა პასუხისმგებლობაზე მიმართული მოქალაქეთა მონაწილეობის ელექტრონული ფორმები მნიშვნელოვნად შეარბილებს პანდემიით გამოწვეულ პრობლემებს და იდეალურად ეხმიანება ერთ ცნობილ ქართულ ანდაზას - „ზოგი ქირი მარგებელია“.

